

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1899

Ny följd ✧ II årg.

Häft. 17

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR
SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

BENGT OXENSTIERN: Fattigvårdsprinciper och fattigvårdarskap.

L. D—N: Karin Åhlin †.

HILMA ANGERED-STRANDBERG: Diktarsfärd.

Litteratur: L. D.: Bränningar af Amanda Kerfstedt. — K. J.: Italien af
Victor Hugo Wickström.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

SVECIA

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.
Kvinliga agenter och inspektörer antagas.

Kontor: Regeringsgatan 3.

SVECIA

Största lager af

Duktyger,

Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyrslar,**
hvilka förfärdigas å egen Syateljier och levereras fullt färdiga, märkta
och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,
Stureplan.

<p>Hufvudbutik: Regeringsgatan 26.</p> <p>Filialer: Drottninggatan 73 A Storgatan 9 Munkbron 5 Götgatan 24.</p>	<p> Sybehör, </p> <p>Liffoder, Kjolfoder, Skoningstyg, Ärmlappar, Lifband och Fjädrar af de bästa kvalitээр.</p> <p>HERM. MEETHS.</p>
--	---

Smedman den äldres HANDELS-SKOLA

Stockholm, **Stortorget 16.** Allm. tel. 21 77.

Nya elever mottagas alla tider på året.

Anmälningstid 9—12.

Dugliga biträden erhållas från skolan.

OBS.! Å bref anhålles om fullständig adress.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Absolut billigast erhållas **fotografier** hos mig.

8 st. vanliga visitkort *endast 2 kr.*, 6 st. kabinettskort
3 kr. 50 öre, 12 st. 5 kr. 25 öre. 8 st. »Alf» *endast 1 kr.*

Levereras efter *hvilket som helst* insändt porträtt.

Mina fotografier *blekna aldrig.*

Tillfredsställande likhet med det insända porträttet garanteras.

Fotografierna återtagas, om de icke äro till lags.

Fotograf P. SLEJ,
Hurup, Danmark.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

BIKUPAN,

21 Klarabergsgatan 21,

Guldmedalj vid 1897 års Konst- och Industriutställning.

— Svenska fruntimmersarbeten: —

Hemväfda Gardiner, Nationaldräkter,

Broderier, stickade och virkade Arbeten,

Dekorationsartiklar, Träsniderier, Dockor,

Lampskärmar, Barnkläder, Förkläden, Mössor,

Askar med modeller för »baby»-utstyrslar, Lappskor m. m.

Beställningar mottagas på Linneutstyrslar och alla slags fruntimmersarbeten.

Märkning med broderi och bläck utföres.

Broderade Remsor.

Knypplade och virkade Spetsar finnas på lager.

Rekvisioner från landsorten expedieras skyndsamt och omsorgsfullt.

— Allm. Tel. 51 65. —

Nytt i bokhandeln:

Den heliga historien

af teol. och fil. dr. *Alfred Edersheim*. Femte delen. Pris 1: 50

Arbetet utkommer fullständigt under detta år i 7 delar, hvaraf subskribenter erhålla den 7:de delen gratis. Subskription mottages fortfarande å hela verket hos alla bokhandlare, äfvensom här å Expeditionen. Kartor, porträtt af författaren samt utförligt register komma att åtfölja sista delen.

Ur minnet och dagboken

af pastor *B. Wadström*. Andra delens första häfte med 90 illustrationer. Pris 1 kr.

Predikningar öfver kyrkoårets nya högmessotexter.

Första årg. 5:te häftet å 50 öre. Hela årgången utkommer i 8 häften å 50 öre. Subskriptionen fortfar.

»Denna samling predikningar af omkring sjuttio lärare i vår svenska kyrka torde kunna räknas bland de bästa, som utgifvits i vårt land. Predikningarnas författare äro hvar i sina stift erkänt goda förmågor såsom lärare och predikanter. Hvad som utmärker denna predikosamling är, att predikningarna äro korta, texttrogna samt genomandas af verklig kristlig hjärtevärm, där innehållet både är af öfvervägande väckande eller det andliga lifvet närande beskaffenhet. Hvad utstyrseln angår är denna också mycket tilltalande. Arbetet är nämligen tryckt med stor, vacker och lätfäst stil på godt papper. Med glädje rekommenderas denna predikosamling.» *Ledstjärnan.*

Bref till en sörjande vän.

Öfversatt. af —d—k. Häft. 25 öre.

Under tryckning:

Kristus lefver.

En påsk- och pingstbok af dr. *Fr. Wilhelm Krummacher.*

Minnesord till de unga

under konfirmationstiden af *G. Weitbrecht.*

Hvardagslif

af *Runa*. Andra upplagan.

Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition.

Fattigvårdsprinciper och fattigvårdarskap.*)

»Den moderna civilisationens akilleshäl» — så hörde jag för någon tid sedan fattigvården benämnas.

Som definition betraktad är nog benämningen för vid: den moderna civilisationen har tvifvelsutän många andra ömtåliga, sårbara punkter än fattigvården.

Att denna likväl är en af dem, torde icke kunna förnekas. Fattigvårdsfrågan är helt visst en af de ömtåligaste och mest svårösta samhällsfrågor. Det är därför helt naturligt, att den under årtionden stått och fortfarande står på dagordningen.

Så är fallet icke endast hos oss. Det är ju tvärtom förnämligast i de stora kulturländerna, som de mest brännande striderna i detta afseende utkämpas, och det är där de verkligt nya uppslagen till frågans lösning arbetas fram. Länder af andra ordningen mottaga ju alltid, vare sig de veta det eller icke, andliga lån af de stora staterna. Så har det varit äfven med Sverige och särskildt dess hufvudstad i afseende å fattigvårdsfrågans lösning. Det gångna århundradets fattigvårdshistoria visar tydliga spår af intryck från utlandet, nämligen från de båda protestantiska stormakterna, England och Tyskland. Talrika företeelser inom såväl den offentliga som den enskilda fattigvården röja oförtydligt sådana intryck, och detta ända intill de sista åren. Det bör därför vara af stor vikt för oss att göra oss reda för den verkliga innebörden af de andliga lån, vi sålunda mottagit och ständigt mottaga.

En granskning af dessa båda länders fattigvårdssystem visar, att dem emellan råder en förvånande djup olikhet. De hafva gått fullkomligt skilda vägar för fattigvårdsfrågans lösning. Jag tror, att skillnaden kan i korthet uttryckas så, att England ansett tillämpandet af sunda fattigvårdsprinciper som det för fattigvården viktigaste, under det Tyskland däremot sökt medlet för de fattigaste klassernas höjande i en uppfostrande omvårdnad från de bättre lottades sida: *England är fattigvårdsprincipernas, Tyskland fattigvårdarskapets hemland.*

*

*) Föredrag hållet å Föreningens för välgörenhetens ordnande årsmöte den 16 nov. 1898.

De af *engelska* tänkare med stor logisk skärpa utarbetade fattigvårdsprinciper tror jag vara af ett så allmängiltigt värde, att de lända hvarje land till nytta. Det klassiska namnet på detta lik-som öfriga nationalekonomiska områden är ju Stuart Mill. Och jag tror mig ej kunna återgifva det engelska systemets grundsanningar bättre än med dennes egna ord:

»I alla understödsfall är det två grupper af följder, som böra tagas i betraktande: följderna af själfva hjälpen och följderna af förlitandet på hjälpen. De förra äro i allmänhet välgörande, men de senare till större delen skadliga, och detta till den grad att de i många fall uppväga fördelarna. Och det finns aldrig större sannolikhet att så skall blifva förhållandet än just i de fall där behovet af hjälp är störst. Det finns få saker i afseende å hvilka det kan vara mer fördärfligt att folk förlita sig på andras påräkneliga hjälp än i fråga om existensmedel, men tyvärr finns det ingen lex som är svårare att lära. Det problem som måste lösas är därför lika grannlaga som viktigt: hur gifva största mängd behöflig hjälp med minsta uppmuntran till otillbörligt förlitande därpå.

Energi och oafhængighet kunna emellertid försvagas genom frånvaro af hjälp lika väl som genom dess öfvermått. Det är till och med än mer olycksbringande för sträfsamheten att icke hafva något hopp alls att lyckas genom den, än att vara trygg att lyckas utan den. Då någons belägenhet är så olycklig, att hans kraft förlamas af modlöshet, är hjälp ett toniskt medel, icke ett förslappande. Den stärker då handlingskraften i stället för att döda den, alltjämt förutsatt att hjälpen icke är af den art att den frikallar från själfhjälp, genom att sätta sig själf i stället för personens eget arbete, skicklighet och omtanke, utan begränsas till att ingifva honom ett bättre hopp om att lyckas genom nämnda lojala medel. Detta är fördenskull en probersten som alla filantropiska och välgörenhetsföretag skulle underkastas, de må vara afsedda för individers eller klassers bästa, de må utföras af den enskilda välgörenheten eller den allmänna fattigvården.»

Den allmänna regel för fattigvården, som Stuart Mill anser sig på grund häraf kunna uppställa, är att hjälpen bör gifvas på sådant sätt att understödstagarens villkor blifva mindre eftersträfvansvärda än dens, hvilken slår sig fram utan hjälp.

Det är tydligt hvad det innebär att uppställa en sådan regel för fattigvården. Afsikten med densamma kan ju ej vara annat än att fattigvården måste hafva till sitt förnämsta ögonmärke att icke

utöfva något som helst skadligt inflytande på de fattigaste klassernas egen företagsamhet och driftighet, de förnämsta faktorerna för ett folks lycka och framåtskridande. Det utmärkande draget för den engelska fattigvården blir därför en sträfvan att så mycket som möjligt draga sig tillbaka, inskränka sin egen verksamhet, just för att ej lägga en hämsko på den enskildes förmåga af själfhjälp.

Inom den offentliga engelska fattigvården har detta förnämligast skett genom stadgandet af en viss hufvudform för fattigvård, intagningen å the Workhouse, arbetsinrättningen. De allbekanta reglerna om Workhouse Test och Labour Test innebära nämligen förbud för fattigvårdsmyndigheterna att, utom i vissa noggrannt angifna undantagsfall, utdela understöd annat än genom intagning å the Workhouse eller mot viss arbetsprestation utom densamma. En sådan form för hjälpen har nämligen ansetts lämligast, därför att det därigenom hänskjutits till den hjälpsökande själf om han ville begagna sig af densamma eller icke och hans mottagande af hjälp. därför innebure det kraftigaste beviset för att han verkligen befunne sig i ett så utblottadt tillstånd att det allmännas mellankomst vore af behovet påkallad.

Hvad den enskilda engelska fattigvården beträffar har ju den mest betydande och mest karakteristiska delen af densamma, de s. k. Charity Organization Societies (C. O. S.) ända sedan sin uppkomst sökt inskränka sin verksamhet till de s. k. Eligible Cases, de fall där ett upphjälpande för framtiden synes kunna åstadkommas genom en väl afvägd gåfva för en gång.

Gränsen emellan den offentliga och enskilda fattigvården i England blir på detta sätt skarp och fast. Den allmänna fattigvården fattar nämligen som sin uppgift endast att tillse att ingen lider brist på det till lifvets uppehållande oundgängligen nödvändiga. För handhafvarna af den offentliga fattigvården bortfaller på grund häraf nödvändigheten att skilja mellan den värdige och den ovärdige behöfvande, i det staten — för att åter begagna Stuart Mills ord — »icke är skyldig att gifva mer åt den förstnämnde och icke kan gifva mindre åt den senare». Härigenom får den enskilda välgörenheten fria händer att, som nyss nämndes, ägna sig åt de fall, där ett verkligt upphjälpande är tänkbart, och för denna blir alltså uppgiften att skilja mellan den, som drabbats af oförskylda motgångar, och den, som har egen försumlighet eller egna laster att tacka för sitt nedsjunkna tillstånd.

Det är med sådana mål för ögonen som de engelska fattigvårds-

förvaltningarna organiserats. De kommunala fattigvårdsstyrelserna behöfva alltså till sitt biträde endast underordnade aflönade tjänstemän, hvilkas utredning angående hvarje enskildt fall icke behöfver afse sökandens egen skuld eller oskuld, hvaremot de lokala myndigheternas efterlefnad af författningarna genom talrika, likaledes aflönade inspektörer öfvervakas af en för hela landet gemensam centralstyrelse.

C. O. S. finna sig likaledes endast hafva behof af undersökare, som hafva att utreda den hjälpsökandes behof och lefnadsomständigheter, så vidt det är behöfligt för att besluta angående hans ansökning, hvaremot det ej af dem fordras, att de till honom skola träda i något fortfarande beskyddareförhållande. Det är lätt att finna, hvilka noggranna uttryck dessa system utgöra af de för den engelska fattigvården grundläggande principerna.

I den mån dessa grundsatser konsekvent tillämpas — och i det stora hela tror jag, att den engelska fattigvården har utmärkt sig för en ovanlig grad af följdriktighet — måste det naturligtvis blifva en stor mängd fall, där hjälp förvägras både af den offentliga och den enskilda fattigvården, — fall, där den hjälpsökandes belägenhet nog kan synas beklagansvärd, men där ett understöd vore ägnadt att undergräfvat individens eller klassens företagsamhetsanda. Här drar sig fattigvårdens handhafvare tillbaka för att ej skada folkets bästa och viktigaste faktorer.

*

Betraktar man härefter den *tyska* fattigvården, företer denna en bild så olik den engelska som möjligt. Man kan emellertid ingalunda säga, att Tyskland skulle uppställa helt andra grunder för fattigvården än dem, som med så mycken skärpa fastslagits af Englands lagstiftare. Äfven de tyska samhällenas fattigvårdslagstiftning hvilat ytterst på samma förutsättningar, och af tyska skriftställare på fattigvårdens område framhållas de som oeftergifliga. Utan skillnaden ligger i den praktiska metod hvarterdera landet använder för fattigvårdsfrågans lösning. Under det England lägger hufvudvikten på garanterandet af fattigvårdsprincipernas efterlefnad och detta genom påbudande af en viss hufvudform för åtnjutande af fattigvård, hvars försmående fritager samhället från alla vidare förpliktelser mot den utblottade, och alltså till den fattiga klassen själf hänskjuter bestämmandet öfver sitt eget öde, går Tyskland alldeles motsatt väg, i det här alla institutioner hafva det tydliga syftet att så

mycket som möjligt sätta de hjälpbehövande under statsorganernas uppsikt, på så sätt tillförsäkrande dem en omvårdnad, som är afsedd att bibringa dem uppfostran, men som också löper all den fara, som är förenad med hvarje mänsklig uppfostran — att varda förklemmande för den omyndige eller omyndigförklarade.

Ehuru sålunda i Tyskland väl finnas försörjningsinrättningar, hvilkas hjon synas vara af alldeles samma klasser som i Englands Workhouses, råder det dock en grundskillnad mellan båda, i det inträde å de tyska försörjningsinrättningarna aldrig erbjudes en hjälpsökande för att därigenom utröna, huruvida hans understödsansökning är motiverad. Hans behof blir sålunda aldrig hvad engelsmännen med en teknisk term kalla »tested».

Det medel, hvarmed i stället Tysklands fattigvård söker utröna, om en hjälpsökandes behof äro verkliga, och dymedelst skydda sig mot illojala tiggare, är en noggrann undersökning af hvarje speciellt fall, en undersökning, som naturligtvis i detaljrikiedom måste vida öfverträffa åtminstone den, som verkställes af den offentliga engelska fattigvårdens undersökare, och äfven från den enskilda skiljer sig i det afseendet, att den fortsättes så länge understöd åtnjutes.

Det är för att möjliggöra en sådan fortsatt, ingående kontroll öfver understödstagarna, som det beryktade Elberfeldsystemets stortartade förvaltningsapparat tillskapats. Att uppdraga en sådan uppsikt åt en handfull aflönade tjänstemän vore ju en ren orimlighet. Till ett sådant jättearbete måste landets fria medborgare uppåddas i stort antal genom — om jag så får säga — en social värnpliktslag. Hvarje röstberättigad borgare är skyldig mottaga fattigvårdsstyrelsens val till vårdare. Ingen förmån är därmed förbunden annat än det anseende, som följer det samvetsgranna och skickliga utförandet. Men förlust af kommunal rösträtt och utlagornas förhöjning med $\frac{1}{3}$ till $\frac{1}{4}$ är ansvaret för undandragande. För att ej göra värfvet allt för betungande är antalet fall, som hvarje vårdare får sig anförtrodt, begränsadt i allmänhet till 4, och medeltalet håller sig i Elberfeld under 3.

Som redan antydt, är det ej endast noggrann undersökning och kontroll jämte förandet af fortlöpande anteckningar härom, som åligger vårdarna, utan dessa förväntas skola till understödstagaren träda i ett personligt förhållande af rådgifvare och vän för att därigenom uppfostra honom till själförsörjning, arbetsamhet, ordning, nykterhet eller hvad annat, hvares bristfälliga iakttagande vållat obeståndet.

Det utmärkande för systemet och det, hvarigenom detta träder i så skarp opposition mot det engelska, är nu emellertid att vårdaren träder i beröring med den fattige icke blott såsom människa med människa utan såsom en statsmaktens representant, i och för utfövärdet af statens plikt att försörja de utblottade. Såsom Elberfelds instruktion så typiskt säger: »Vårdaren bör, beklädd som han är med det anseende, som tillkommer ett statsöfverhetens organ, söka vinna en hälsosam inverkan på de fattigas sedliga känsla».

Germanernas från anglosaxernas vidt skilda uppfattning i sociala frågor framträder äfven i Tysklands sätt att behandla de djupast sjunkna drinkare, vagabonder, yrkestiggare, ja äfven hvad vi kalla försvarslösa samt sådana understödstagare, »som» — för att citera lagens egna ord — »vägra att utföra det arbete, som anvisas dem och som lämpar sig för deras krafter». Dessa ombändertagas af polisen och insättas på korrektionsanstalten, hvilka alltså blifva den verkliga motsvarigheten mot Englands Workhouses. Mr Davy, en engelsk fattigvårdsinspektör, som år 1887 af Englands centrala fattigvårdsmyndighet sändes till Tyskland att studera Elberfeldsystemet, fäller härom i sin rapport följande för ländernas olika uppfattningar betecknande jämförelse: »I många fall blir den, som i England rätt och slätt gör sig själf till försörjningshjon, i Tyskland behandlad som en brottsling».

Hvad Tysklands enskilda fattigvård beträffar, synes den arbeta alldeles i samma anda som den offentliga. I många tyska städer finnas välgörenhetsföreningar, som arbeta i närmaste anslutning till stadens allmänna fattigvård och efter samma metod och egentligen tyckas afse att skaffa användning för de befintliga, för fattigvårdsarbetet intresserade kvinliga krafterna. Någon skarp delning af själfva verksamhetsfältet mellan den offentliga och den enskilda fattigvården är naturligtvis icke tänkbar med den anda, som besjalar den förstnämnda och som från denna utesluter endast visst slag af understöd, icke vissa klasser af understödstagare.

Fullkomligt samma uppfostringsprincip ligger äfven till grund för de märkligaste af Tysklands välgörenhetsföretag, de kända arbetarkolonierna, i hvilka för närvarande tusentals lösdrifvare och f. d. straffångar sysselsättas med åkerbruksarbete. Dessa anstalter förse sina skyddslingar — åtminstone till större delen och försåvidt kostnaderna icke betäckas af skyddslingarnas eget arbete — med kläder, föda och husrum för att därunder komma åt att bibringa dem goda intryck och uppfostra dem till ordning och arbetsamhet.

Med undantag af några få anspråkslösa, rent privata anstalter, af hvilka jag haft tillfälle att på platsen studera en, belägen utanför London, är en sådan välvillig behandling af socialt och moraliskt nedsjunkna något alldeles okänt i England, som för luffare endast öppnar de för dem särskildt afsedda dystra cellerna i the Workhouses, i hvilka celler allt är anlagdt på att verka så afskräckande som möjligt. Här har England dragit ut de yttersta konsekvenserna af principen, att den arbetsföre bör hänvisas till egna krafter — äfven under omständigheter, som icke ingifva det minsta hopp om individens räddning. Den enda mellankomst denna järnlogik tillåter staten är förhindrandet af att den utblottade dör hungersdöden.

*

En sådan genomgående olikhet i uppfattningen om fattigvårdens uppgifter kan naturligtvis icke bero på annat än allt igenom olika folklynnen. Skillnaden mellan Englands och Tysklands nationalkarakterer är ju så allmänt känd, att jag kan hänvisa på den som på ett faktum. Det är t. ex. allbekant, huru den från Tyskland utgångna socialistiska arbetarerörelsen i de anglosaxiska länderna rönt ett oöfvervinneligt motstånd, som finner sin naturliga förklaring i de engelsktalande arbetarnas genom sekellång öfning upparbetade benägenhet för själfhjälps och ovilja att låta statsmakten i någon form ingripa i deras förhållanden.

Endast om en fråga, i hvilken denna motsägning synnerligen skarpt framträder, skall jag här tillåta mig att med några ord påminna, en fråga som ligger fattigvårdsfrågorna mycket nära och som jämväl hos oss står på dagordningen — *arbetarförsäkringsfrågan*. Då tyska riksdagen den 22 juni 1889 antog lagen angående invaliditets- och ålderdomsförsäkring stod principen om obligatorisk, statsunderstödd försäkring segrande utefter hela linien, i det lagar i denna anda förut antagits rörande såväl olycksfalls- som sjukfallsförsäkring. I England däremot ha de talrika förslag, som i liknande syften framkommit under de senaste decennierna, lidit lika afgörande nederlag, trots åtminstone ett af dem haft till förespråkare en så framstående statsman som mr Chamberlain. Tre särskilda stora kungliga eller parlamentskomitéer ha förehaft frågan, utan att kunna tillstyrka något förslag. Och det af den sista komitén afgifna betänkandet, som är dagteckadt den 7 juni detta år, kan sägas gifva nådestöten åt den redan förut döende frågan. Att närmare redogöra för de skäl, som hindrat komitéerna att tillstyrka något förslag om statsunder-

stödd försäkring, vare sig obligatorisk eller frivillig, skulle föra mig för långt från mitt ämne. Men om jag med få ord får uttrycka hvad som synes mig kunna betraktas som hufvudskälet för försäkringsfrågans fall i England, skulle jag vilja uttrycka detta så: Det finns flere sätt att sörja för sin ålderdom än att skaffa sig en lifränta. I sparbanks kunna arbetare mot ränta insätta sina besparingar, som alltså af dem kunna disponeras efter godfinnande. Häraf begagna sig de engelska arbetarna i stor utsträckning. Men ett ännu vanligare sätt att »placera» öfverskotten af sin arbetsinkomst är att använda dem till att bereda sina barn en bättre uppfostran, ökade möjligheter i lifvet samt ett huldt och gladt hem. Söner, som medföra sådana minnen från sina barndomshem, sörja helt visst för sina gamla föräldrar på ett bättre sätt än en statsunderstödd lifränteanstalt. Det har redan länge stått arbetaren fritt att begagna sig af lifräntemetoden, men han har mycket litet gjort detta. Under sådana förhållanden finner den engelske anden det motbudande, att statsmakten skulle med sin befallning ovillkorligen påbjuda eller åtminstone lägga sitt rikliga understöd och sitt mäktiga förord i vågskålen för en form af invaliditetsförsäkring, som säkert ej är den enda tänkbara, kanske ej ens den bästa. Med denna uppfattning drager sig den engelska statsmakten tillbaka från den föreslagna interventionen och lämnar det fullaste »laissez faire» åt den enskildes bedömande af hvad som för honom är lämpligast.

* * *

Det kanske synes eder, mina damer och herrar, som om jag uppehållit mig allt för länge vid dessa anmärkningar om England — fattigvårdsprincipernas — och Tyskland — fattigvårdarskapets — hemland. Om så skett, har det dock varit endast för att genast från början få fastslagen grundskillnaden mellan dessa båda hufvudmetoder för fattigvårdsfrågans lösning — en skillnad så stor, att dessa båda kulturländer ej kunnat fullt utbilda hvar sin metod utan att i någon mån försumma den motsatta och alltså göra sig skyldiga till en relativ ensidighet.

Hvilkendera vägen går nu *Sverige* och särskildt dess hufvudstad för lösningen af sin fattigvårdsfråga? Hafva vi under det gångna seklet med järnhårda fattigvårdsprinciper sökt att fostra de lägsta befolkningslagren till själfomtanke och själförsörjning, äfven om vi därunder skulle lämnat individerna så stor frihet, att de ej hindrats från annat än att svälta ihjäl? Eller hafva vi mindre sörjt

för sådana sundt stränga lagars efterlefnad för att i stället ägna all vår kraft och omtanke åt att tillförsäkra hvarje nödlidande huld omvårdnad och uppfostrande inseende af lyckligare lottade samhällsborgare, och hafva vi för att vinna de härför nödiga kommunala krafterna ej skytt att använda statens mäktiga tvångsbud?

Att vi undvikit ytterlighetersnas Scylla och Charybdis, det kunna vi säga oss själfva, och detta *kan* innebära en förmån, i så måtto som vi därigenom hafva fria händer för framtiden. Men med sorg och blygsel böra vi erkänna, att orsaken härtill mera ligger i försummelse att allvarligt söka någon verklig, genomtänkt och genomförd lösning af den brännande frågan än i ett förtänksamt undvikande af skadliga öfverdrifter — och allra minst i att vi skulle hafva hunnit den höga utveckling, där det goda båda sidorna ha att bjuda blifvit tillvaraget.

Och dock är det till detta vi måste sträfva, det är till detta jag af många skäl tror att just Sverige är kalladt — inte bara på grund af den tvifvelaktiga förmånen, att vi hittills intagit en neutral och vacklande ställning, inte heller på grund af våra lugna sociala förhållanden, som likaväl i framtiden som hittills kunna blifva oss en hvilokudde, på hvilken vi lägga oss till ro utan att märka, att civilisationens faror lika väl som dess välsignelser nått jämväl vårt lugna hörn af världen, — utan därför att vi i vår höga nationella bildning och i vår af naturen oss gifna finkänslighet äga möjligheter ej blott för utjämnande af de bittra klass-striderna utan ock för att af utlandet hämta sådana lärdomar, att vi kunna tillägna oss deras goda, utan att göra oss skyldiga till deras ensidigheter.

Det enda, som härför fattas oss, är att ej gifva dessa länder efter i lifaktighet, i brinnande intresse för saken. Och hvarför skulle vi ej kunna hinna upp dem i detta hänseende? Säkerligen svaras det mig: därför att pauperismen och de sociala missförhållandena hos oss äro så mycket mindre. Men är det då verkligen sannt, att de sociala botemedlen alltid stå i sträng proportion till de sjukdomar de skola bota? Har utvecklingen inga andra hjälpmedel än lidandets pisksnärtar? Kan ej ett folk genom vaket aktgifvande på andra folks erfarenheter förekomma just det onda dessa med möda arbetat sig upp ur? Kunna ej de sköna framtidsutsikter, som härigenom öppna sig, utsikterna om inbesparadt lidande för tusentals medmänniskor, locka fram just det, hvartill andra tvingats genom svåra missförhållanden? Och för hvilka skulle en sådan väg stå öppen om icke just för det folk, som står öfver kanske alla

andra just i afseende på en bildning, hvilken sätter det i stånd att medvetet fatta i sikte dessa sköna möjligheter? En sådan klarsynhet bör kunna väcka lifaktighet och sålunda fylla ut hvad som brister i sociala lidandenas skärpa.

Men det är gifvet att dessa möjligheter stå oss till buds endast genom ett så allsidigt aktgifvande på utlandet som möjligt. Kasta vi oss blindt i armarna på någondera ytterligheten, hafva vi tappat våra chancer. Det är sålunda hvarken genom enbart fattigvårdsprinciper, om än så sunda, eller genom enbart fattigvårdare, om än så talrika, som vår fattigvårdsfråga kan lösas, utan endast *genom vårdare, som iakttaga principer.*

*

Hvad en stad af Stockholms storlek beträffar, måste därför såsom ett ödesdigert missgrepp betecknas den massanskaffning af vårdare, som blefve nödvändig för att grunda *den offentliga fattigvården* på vårdareinstitutionen, d. v. s. Elberfeldsystemets införande. Härför skulle Stockholm behöfva omkring 2,000 vårdare. För att nå ett sådant antal behöfde man nog ansenligt reducera t. o. m. ganska måttliga fordringar på principfasthet. Det säges, att i Elberfeld och äfven i större tyska städer ingen svårighet mött att erhålla goda vårdare i tillräckligt antal. Det tror jag är alldeles sannt, men härvid bör icke förgätas, att systemet är infödt tyskt och alltså dels måste särdeles väl passa för tyska förhållanden dels betraktas som en nationell tysk hederssak. Äfven i Gefle lär det ha lyckats väl under de fem år det där varit infördt. Men männe ej äfven invånarna i Gefle kunna betrakta det som en ambitionssak att väl genomföra det system, som de voro de första att införa i Sverige. Jag tror, att ju mer »i andra hand» systemet kommer, ju mer importeradt det smakar, desto mindre sannolikheter har det att lyckas. När man alltså ej med bestämdhet skall påstå, att det noga passar för de lokala förhållandena, blir det en oförlätlig djärfhet att fota den offentliga fattigvården på denna grundval och att med lagbud ålägga medborgare att mottaga val till vårdare.

Såvidt jag kan inse, gör alltså den offentliga fattigvården klokast i att med aflönade krafter bestrida det nödvändiga arbete, som åligger den, och att samtidigt söka med sig anknyta dem, som frivilligt erbjuda sig och hvilka vid fattigvårdsarbetet äro af särskild betydelse för den fortsatta tillsyn öfver understödstagare, för hvilken de aflönade krafterna visa sig otillräckliga. För dessa frivilliga krafter

bör beredas en bestämd plats i den offentliga fattigvårdens organisation. Då emellertid, såsom för närvarande är fallet i Stockholm, någon sådan plats icke finnes dem anvisad, äro de, som hafva intresse för saken, hänvisade till *den enskilda fattigvården*; och här är det ju de i alla händelser hafva den plats, som bäst motsvarar deras kallelse.

*

I båda fallen är det alltså i *frivilligheten* jag ser den anda, som bör regera fattigvårdarskapet, icke i statstjänsten och statsförmyndarskapet. Det är endast de, som med frivillighetens glädje ägna sig åt vårdareskapets sköna uppgifter, hvilka kunna göra nog personliga insatser i arbetet för att hafva utsikt att uträtta något verkligt, bestående godt.

Jag vet, att det i Stockholm finns många, som taga sig an fattiga och som af den friaste vilja ägna dem något af sin person. Det är till dem jag i dag hänvänder mig — ej till dem som af färdiga den hjälpsökande (eller kanske rättare sin egen lösa blödighetskänsla) med en slant till tiggaren vid dörren eller på gatan eller till den, som sänder dem ett tiggarebref. Detta borde vara en öfvervunnen ståndpunkt för en så bildad och tänkande allmänhet som vår. Men jag vet, att så icke är, och att många ännu tycker, att, då man tar slanten ur egen portmonnä, man har rätt att göra som man vill och ej behöfver lyda några allmänna regler. — Ja, en gåfva är en privatsak, när den gifves privatpersoner emellan. Villkoret är alltså, att man till den hjälpsökande står i ett personligt förhållande. Men för tiggaren på gatan är man inte någon person, man är endast bäraren af en portmonnä. Till sina föräldrars orkeslösa trotjänarinna, till sömmerskan, som sytt ens kolt när man var liten, står man redan i ett personligt förhållande; en gåfva till dem är en ren privatsak. Men för den hjälpsökande främlingen är man endast representant för den »bättre lottade allmänheten» och är såsom sådan skyldig iakttaga allmänna regler. Och den första och enklaste af dessa är att ej gifva förr än man gjort sig personligen bekant med den hjälpsökande och hans förhållanden.

Har man på detta sätt kommit in på det personliga förhållandets mark, öppnar sig en helt ny värld. Jag vill nu alldeles se bort från de tyvärr alltför talrika fall, där den hjälpsökande är *bedräglig* och på allehanda sätt söker föra sin välgörare bakom ljuset. Med åtminstone de gröfsta af dessa fall kan man nog ej göra annat

än skjuta dem ifrån sig. Endast fullständigt afstängande från allt både offentligt och privat understöd skulle kunna bringa sådana hjälpsökande åter på rätta vägar.

Men äfven sådana fall, där den hjälpsökande själfmant ger en i det hela sanningsenlig framställning af sin belägenhet, skola vålla den, som vill hjälpa verkligt, oanade svårigheter. Här är det ej nog med den erfarenheten, att ingen ekonomisk hjälp får lämnas utan att gifvaren står i ett personligt förhållande till den fattige, äfven om detta förhållande sträckt sig till ett under längre tid fortsatt vårdareskap. Fall kunna gifvas och gifvas ofta, då vårdaren, om han verkligen vill sin skyddsling's bästa, måste inskränka sin hjälp till den personliga inverkan han kan ägna honom och af principiella skäl afslå det ekonomiska understödet. Här är det de af Stuart Mill och otaliga med honom häfdade fattigvårdsprinciperna finna sin tillämpning, som i korthet kunna sammanfattas så, att hjälpen icke får sträcka sig längre, än som behöfves för att *framkalla själfhjäl*. Och denna gräns är så fin, att den ofta ej kan skönjas af den, hvars välgång eller undergång det gäller. Den vid hans sida stående vårdaren, som bör hafva en klarare syn på saken, får därför ej undandraga sig att säga nej, så snart han ser, att ett fortsatt gifvande skulle blifva mottagaren en anledning att icke längre af yttersta förmåga bemöda sig att försörja sig själf. Ett sådant afslag kräfver stor själfbehärskning från vårdarens sida, men om det göres af uppriktigt begär att finna det för den fattige bästa, tror jag ej, att han därigenom skall förlora hans förtroende.

Det är sålunda många fall, där den — om jag så får säga — tillbakadragenhet, som jag konstaterade hos den engelska fattigvården, behöfver användas, äfven där ett utbildadt vårdaresystem finnes. Ja, kanske just den mest erfarne vårdaren oftast finner sig behöfva draga sig tillbaka för att lämna fritt rum åt människonaturens egna krafter att utföra det arbete, hvarmed hans egna om än så nitiska ansträngningar misslyckats.

Men gränsen är fin och svår att urskilja äfven för vårdaren. Efter åratals arbete på fattigvårdens fält skall han ännu känna sig som en stympare. Den bästa vägledningen gifver nog jämförelsen med dem, som draga sig fram utan understöd och som mången gång ej skilja sig från understödstagaren genom annat än att de ej beklaga sig. Här hafva vi Stuart Mills andra fattigvårdsprincip, att understödstagaren ej bör hafva det bättre än den, som slår sig fram utan hjälp. Ett öfverträdande af denna grundsats måste hos dessa

senare framkalla ovilja. Och i en särdeles odiös dager kan lätt ett obefogadt understöd komma på ett för gifvaren ofta oanadt sätt, om nämligen understödet hjälper mottagaren i en konkurrens i fråga om någon mindre affär, t. ex. mjölkmagasin, bak, tvätt eller strykning så, att den kanske dugligare medtäflaren går under.

Nej, hvad de fattigaste klasserna behöfva är ofta något helt annat än penningegåfvor, något af en mer immateriell natur. Jag tänker nu ej endast på de svåra fall, där dryckenskap och andra *laster* äro orsakerna till nöden och där moralisk eller religiös invärkan är behöflig. *Lojhet* och liknöjdhet samt *slarf* och snusk äro i sig tillräckliga orsaker till fattigdom och vålla den vårdare, som vill motarbeta dem, årslånga ansträngningar. Men det finns äfven andra, lindrigare orsaker till nöd, hvilka nästan ännu oftare möta den, som vill hjälpa de fattiga i deras trångmål. Jag tänker härvid i första rummet på den *modlöshet*, hvaraf man ej så sällan finner t. ex. en änka eller öfvergifven hustru intagen och som aldeles förlamar hennes ansträngningar att försörja sig och sina barn. Då hon kanske plötsligt och oväntadt blifvit ställd ensam och fått på sig kastad en försörjningsplikt, som hon ej hunnit sätta sig in i, är det alls ej underligt, om hon ej genast kan använda de krafter och möjligheter hon har. Hon tillgriper då helt naturligt den utvägen att begära understöd, vare sig offentligt eller enskildt. I ett sådant fall är det naturligtvis en stor konst att riktigt fint afväga understödet så, att hennes krafter och förmåga af eget initiativ väckas men ej förslöas. Kanske ännu större konst är det att i rätt tid indraga understödet. I ett sådant fall hvilat kanske en hel familjs framtid i vårdarens hand.

Jag tänker vidare på de många, som af *klen förståndsutveckling* ej kunna reda sig i förhållanden, som för andra ej innebära någon svårighet alls. I arbetarebefolkningens lägsta lager finnes mer barnslighet än någon för dem främmande kan ana. Jag vill endast påminna om den vidt spridda förskräckelsen för sjukhus, som hindrar mången att i tid söka bot, och den ytterst vanliga oviljan att, om för än så kort tid, lämna ifrån sig ett barn, som på grund af klenhet är i behof af bättre vård, än hvad det kan erhålla i hemmet. Hvertill skulle det tjäna att i sådana fall gifva penningar och sedan låta familjen vara? Nej, gif icke penningar, men gif din omtanke, ditt intresse, gif din hjärna, din genom skola och ett högre intellektuellt lif bättre utvecklade omdömesförmåga.

Med dessa spridda exempel på de uppgifter, som kunna möta en fattigvårdare, har jag i första rummet afsett att gifva en inblick i, hvilka sköna och lockande perspektiv, som ligga framför hvar och en, som åt detta arbete vill ägna något af sin personliga kraft. Eller skulle det inte vara lockande, att man verkligen kan genom så enkla medel bidraga till att för många, hvilkas lif nu är tungt och hopplöst, göra lifvet ljusst och hoppfullt?

Men jag har äfven velat framhålla *vårdareskapets svårigheter*. Om villkoret för att med framgång vara fattigvårdare endast vore att hafva personlig håg och intresse för saken, så skulle det ju vara uppfyllt, så snart man kände sig lockad af det sköna värfvet, då skulle förträffligheten af ett samhälles fattigvård kunna mätas direkt efter antalet frivilliga krafter det ägde. Om jag emellertid i det föregående lyckats visa, att fattigvården behöfver ej blott talrika och af frivillighetens anda besjälade vårdare, utan äfven och framför allt principfasta vårdare, så är det gifvet att detta är en förmögenhet, som kräfver långt och ihärdigt arbete att förvärfva. Det är i allmänhet ej i ifver och nit nybörjaren ger de äldre efter. Men genom bittra lärospån kommer han snart till den erfarenheten, att han behöfver något vida mera för att göra verkligt gagn. Jag tror, att om hvar och en genom egna lärospån skulle arbeta sig fram till erforderliga insikter, så skulle försöksmaterielen bli för dyrbar och fattigvården åstadkomma mer skada än gagn. Detta kan undvikas endast genom att tillgodogöra sig andras lärdomar, genom samarbete med dem, som redan vunnit erfarenhet, alltså genom fattigvårdsföreningar. Om det sålunda väl är sannt, att fattigvården måste grundas på frivillighet, så måste här tillfogas en andra bestämning — *organisation*.

Jag vet att många afsky att använda detta ord på filantropiens fält. De vilja ge sin gåfva, som det faller dem själfva in, ja en stor fraktion finnes, som anser, att välgörenheten, genom att icke längre vara en allmosa i det tysta, förlorar all betydelse. Jag vill här endast svara: den som resonnerar så, afser med sin gåfva något annat än att gagna en medmänniska. Den, som endast sett några få exempel på, i hvilket fruktansvärdt elände människor nedsänkas genom lättsinnigt giffvande, kan ej längre blunda för, att med hjärta ensamt lösas inga sociala frågor. Han skall då kanske finnas redo att bringa de fattiga ett större offer än så och så många kronor om året, nämligen sin stolthet att ej vilja lära af andra.

Man hör så ofta en klagan öfver att det myckna arbetet bland de fattiga uträttar så litet, att nöden icke förty är så stor. Nu tror jag visserligen, att förnämsta orsaken härtill är oförmåga att föreställa sig, hur det skulle se ut om ingenting gjordes. Men att oändligt mycket mera skulle kunna uträttas, därom är jag lifligt öfvertygad. Hvad som fattas är nu först och främst inte pengar, som mången tror. Stockholms allmänhet har aldrig varit njugg, och, såsom jag redan sagt, pengar behöfvas i vida mindre omfattning än man i allmänhet tror.

Det är något annat, som behöfs för att Stockholm i fattigvårdshänseende skall blifva det mönstersamhälle, hvartill det har så många förutsättningar. Vår arbetarebefolkning är i det hela så lättledd om man förstår att ta den från rätta sidan. Det är så sällan man möter trots och hårdhet, däremot känner man ofta en varm fläkt af beredvillighet och tacksamhet mot den som söker befordra deras bästa. Bland våra bättre lottade samhällslager finnes så mycken hjälpsamhet, så många fina, goda känslor och äfven så mycken sund, praktisk blick för hvad den fattige verkligen behöfver. Men hvad som fattas oss det är sammanhållning och framför allt *disciplineradt arbete*.

Bengt Oxenstierna.

Karin Åhlin.

Om få människor kan man vid deras bortgång säga, att de fyllt den plats i lifvet, som bäst passade för dem. Mångfaldiga få det vitsordet, och detta gäller ej minst dem som fullgjort sitt lifsarbete på det plikttrognaste och mest dugande sätt, att de i det stora hela gått miste om sin kallelse. Men om den märkliga kvinna, som den 30 sistlidne september medelst en stilla död befriades från det svåra kroppsliga lidande, som sedan några månader tillbaka brutit hennes kraft, kan med rätta intygas, att hennes lifs-gärning blef den, hvartill hon från sin tidigaste ungdom genom naturanlag och hela läggningen i sin personlighet var liksom förut-

bestämd. När hon ännu stod i sin krafts dagar, yttrade en framstående skolman om Åhlinska skolans föreståndarinna: »I Karin Åhlin har Sverige sitt mest utpräglade rektorsgeni.» Att hon äfven som karakter och människa innehade en motsvarande undantagsställning, det erkännes med tacksamhet, tillgifvenhet och beundran af den stora skara medarbetare, lärjungar och vänner, som hon efterlämnat.

En historia som Karin Åhlins är tecknad i få ord. Och dock hvilken rikedom på innehåll, på erfarenheter af det mest väckande slag omfattar den icke! En uppfostrares lefnadslopp, äfven om det erbjuder få yttre händelser, liknar upptäckarens, det är fyllt af öfverraskningar och ständigt nya skiftande intryck. Hvarje barnasjäl, som skall danas, är ju ett oupptäckt land, rikt på möjligheter, och skolan är tillvaratagaren af det ännu slumrande kapitalet, som dessa möjligheter innesluta. Karin Åhlin blef i högre grad än de flesta pedagoger i vårt land på sitt område bänbrytande och inhöstare af rika skördar.

Ur de många vackra minnesblad, som ägnats den bortgångna, sammanföra vi här följande fakta rörande hennes lif och verksamhet. Född den 25 nov. 1830 i Stockholm, där föräldrarna, major P. P. Åhlin och hans maka, född Norberg, voro bosatta, fick Karin, den äldsta dottern af 15 barn, själfvallet redan som helt ung åtaga sig sina många små syskons uppfostran, allra helst som dessa tidigt blefvo moderlösa. Lika mycket af inre kallelse som af lust att genom själfständig verksamhet äfven pekuniärt blifva ett stöd för den äldrige fadren och sina yngre syskon, liksom hon var det moraliskt, öppnade hon blott 17 år gammal en liten skola vid Garfwaregatan på Kungsholmen. I denna skola utbildade hon i tur och ordning sina yngre systrar, hvilka också den ena efter den andra blefvo hennes medhjälparinnor vid det år från år allt mer omfattande skolarbetet.

Det fanns nämligen en helt annan lifskraft i denna från början så anspråkslösa lilla läroanstalt än i de vanliga små »mamsellskolor», som vår hufvudstad hade så godt om på den tiden. Den unga föreståndarinnans stora duglighet och öfverlägsna begåfning gjorde sig kända i allt vidsträcktare kretsar, den religiöst allvarliga grund, på hvilken företaget redan från början varit byggdt och som under årens lopp stått orubbligt fast, gjorde äfven sitt till att stärka förtroendet, och snart var Åhlinska skolan en af de mest ansedda i Stockholm. Den första trånga lokalen på Kungs-

holmen måste öfvergifvas för en rymligare och centralare, nr 19 Fredsgatan. Här slog det ständigt växande läroverket läsår efter läsår under sig den ena våningen efter den andra af det stora hörnhuset med den fria utsikten öfver Rosenbad och Mälarens lifliga vatten, tills stugan äfven här blef för trång och skolan 1887 öfverflyttade till sin nuvarande mer tidsenliga lokal vid Malmskilnadsgatan. Den räknade då ett lärjungeantal af mellan 3 och 400. Innevarande år utgöra Åhlinska skolans lärjungar den betydande siffran af 427, ett talande bevis för det oförminskade anseende skolan åtnjuter, oaktadt den stora konkurrens på detta område, som under de senaste åren uppstått i vår hufvudstad.

Att trots denna storartade framgång företaget som affär betraktadt aldrig blifvit mycket vinstgifvande, härflöt från det nästan sublima förbiseendet af den egna fördelen, som karakteriserade dess ledare. Skolans bästa framför allt, behållningen vid årets slut i sista rummet. För egen del ytterst anspråkslös och litet fordrande i hvad som rörde detta livvets goda, utvecklade föreståndarinnan en nästan slösande frikostighet i fråga om läroverket. I det längsta undvek också Karin Åhlin att göra anspråk på det statsbidrag, som naturligtvis en läroanstalt af så stor omfattning hade rätt att fordra. Först under de senare åren och efter många påtryckningar från vederbörande öfvervann hon sin inneboende motvilja mot att stå i beroende till någon annan än sig själf, vore det ock den svenska staten, och mottog sin andel af det anslag, som tillerkännes Sveriges högre kvinliga läroverk.

Med aldrig svikande intresse för och kärlek till sitt kall, med en spänstighet till själ och kropp, som syntes oberörd af år och mödor, ledde Karin Åhlin under nära en människoålder det företag, som blifvit ett med henne själf. Hennes framstående administrativa egenskaper ha nyss berörts. Hela hennes personlighet ingaf denna art af respekt, som gör ett disciplinbrott till en omöjlighet. Hon hörde dock ej till dessa skolmänniskor, som endast regera med järnspira. Hon kände barnnaturen, förstod och älskade den, kunde därför äfven se mellan fingrarna med ett barnligt snedsprång, men lydnad och pliktuppfyllelse fordrades ovillkorligt. Och fröken Karin visste, som sagdt, att göra sig åtlydd och respekterad — men afhållen tillika. Det fanns intet småsinne i hennes stort anlagda karakter. Ehuru af natur och böjelse konservativ, lämnade hon den största möjliga frihet åt de liberala åsikter, som arbetade sig fram i tiden. Den stränga religiositet, som satte sin prägel på

hela anstalten, utöfvade intet tryck på den enskilde, ty det var en på samma gång glad och varm kristendom som besjälade dess ledare.

Sedan skolan fått den omfattning, hvarom ofvanstående siffror tala, ägnade sig föreståndarinnan uteslutande åt chefens befattning. Men hon visste att tillförsäkra sig hufvudstadens förnämsta lärarkrafter, och den undervisning som meddelades var också af yppersta slag. Som skolans första lärarinna och dessutom den trofasta medhjälperkan, som under alla dessa år med henne delat ansvar och arbete, hade hon vid sin sida den ett par år yngre systemn Mina. I hennes händer har hon nu vid sin bortgång tryggt kunnat lämna det kära verket, ehuru hon till sin efterträdare som Åhlinska skolans föreståndarinnan utsett en yngre kraft, sin brors- och fosterdotter fröken Hedda Åhlin. Sedan läroverket år 1895 erhållit dimissionsrätt, har vår första kvinnliga filosofie doktor fröken Ellen Fries, själf en af Åhlinska skolans elever, varit fästad vid skolan i egenkap af studie-rektor.

Alla de lärjungar, som under årens lopp utgått från Åhlinska skolan, kunna räknas i tusental. Hade man framför sig de många årskatalogerna, kunde säkert förteckningen på alla dessa namn, hvars bärarinnor nu äro spridda omkring i världen och gått till mötes så många olika öden, erbjuda en skiftande samling af lifshistorier. En gång, det är nu snart 10 år sedan, hade dock en stor del af Åhlinska skolans lärjungar, så väl de som ännu sutto på skolbänkarna, som de hvilka för länge sedan lämnat skolstadiet bakom sig, sammanförts af en gemensam tanke. Det var då Karin Åhlin den 25. nov. 1890 ingick i sitt 60:de år och samtidigt kunde fira skolans fyrtiårsfest. En samfäll önskan, den att bringa den högt vördade och afhållna lärarinna och uppfostrarinna ett värtaligt bevis på sin aktning, kärlek och tacksamhet, hade samlat i skolans lokal en talrik skara af skolans vänner och lärjungar, gamla och unga, till en fest som ännu lefver i kärt minne hos dem som därvid voro närvarande. Det var vid detta tillfälle som fröken Åhlin erhöi den kungliga medaljen »*Illis quorum meruere labores*» för sitt trogna och förtjänstfulla arbete i samhällets tjänst.

På sin tid innehöll Dagny en beskrifning på denna anslående fest och samtidigt en historik öfver Åhlinska skolan och dess föreståndarinna. Ur denna skildring anför vi följande vackra karakteristik öfver Karin Åhlin och hennes lifsverk: »Ett lif af träget, oafbrutet arbete för att öka eget kunskapsförråd, för att meddela dessa kunskaper åt andra och för att vårda, stödja och glädja

fader, syskon och syskons barn, ett lif utan förströelser, omväxling, yttre äggelser och med många pröfningar, ett sådant lif som Karin Åhlins synes mången hårdt och enformigt, men finnes det stål i karakteren, friskhet i lynnet, kärlek i hjärtat och först och sist hämtas styrkan till arbetet ofvanifrån, då är ett sådant lif i sanning ett lyckligt lif. Hvad som sås i kärlek, det skördas ock i välsignelse.»

Nu är detta lif, så rikt på arbete, kärlek och välsignelse, lyktadt, men i det verk hon skapat och som präglats af hennes nobla, på en gång imponerande och sannt kvinliga personlighet, fortlefver hennes minne.

L. D—n.

Diktarfrid.

Ett litet kåseri.

Diktarfrid . . . diktarfrid — du dröm som hägrar i blodrödt, i flammor af längtan och upprorisk ångest, hur mången griper icke efter din tanke som feberpatienten efter den förbjudna läskedrycken, likgiltig om för stillandet af hans törst jord och himmel skulle störta samman. Likt hvarje passion stegrar ju diktarglädjen för mågan att erfara, fordra, vilja, och där upprepade hinder möta vid ordnandet och framarbetandet af hjärnans intryck, där urladdar sig ofta nog den högt spända själskraften i ett ursinne eller i en retlig modlöshet, som efter hand tyckes slappa för mågan att alstra.

Om nu denna skaparlidelse i verkligheten är en sådan sensitiva, att den icke mäktar öfverlefva dylika kväfningstillbud, det är icke godt att afgjort säga. Men visst är, att diktarens själ är en sensitiva. Om någonsin en enda äkta dikt gått förlorad, emedan, då den spirade i diktarens själ, den hämmades i sin växt, tills den syntes honom upplösa sig och försvinna — om den ej malgré tout tränger fram — hvem kan bevisa det? Men hvilken diktare, fylld af het lust, som ej får tillfredsställas, tror ej det? Hur mången känner sig icke viss om, att just den bok, som var för honom *boken, dikten*, hans lufs dikt, den blott han och ingen annan kunnat gifva — att den aldrig kommit, emedan han i hela sin lefnad saknat den iure ro, som betingas af yttre förhållanden!

Det gäller icke själfva det sammanhängande nedskrifvandet af en redan klart lysande syn, en stadigt tonande stämning, en mogen tanke — till detta kräfvcs stillhet i mycket mindre mån. Det gäller förarbetet, vårdandet af den svaga låga, som först glimtar till i hjärnan, det gäller att själf växa intellektuellt, växa i kapp med det undfångna idéfröet, att alltjämt vidgas, fånga sol och luft och glädje, glödgas helt igenom, tills det som blott var en oklar åtrå, en namnlös stämning, får färdig skapnad. Det är detta, som kräfver de många »sysslösa» timmarna, ofta många, många dagar af själsk ostördhet. Kanske tarfvas främst en känsla af absolut *trygghet*, att icke denna gudomliga ro när som helst kan afbrytas, måhända för idel lappris skull. Först genom denna trygghet får man den rätta dristigheten att likt ett barn låta sig absorberas af sitt osynliga arbete. I hvad mått denna stillhet fordras är naturligtvis individuellt. Allt beror på nerver och temperament. Det är *frihet* hvarje andlig arbetare behöfver. Icke blott frihet från de omsorger, som i längden fördunkla den stora glada synen, ja som äga förmåga att så aflägsna fantasiens luftiga väsen, att dessa för diktarens själsöga framstå som grått töcken i stället för som den mest lefvande af verkligheter.

Nej, han tarfvar ock frihet att inrätta sitt lif efter sin personlighets kraf, att gå eller komma, tala eller tiga, att vara metodisk eller icke metodisk efter egen vilja. Med ett ord: diktaren behöfver stort vara ordnad *öfver* de speciella domestika förhållanden, hvori han lefver, icke *under*. Ty ju vidare rum hans personlighet får, desto starkare blir hans diktning. Så är vår tro . . .

Huru få vare sig förstå eller medgifva detta! Och otvifvelaktigt har saken två sidor, båda allvarliga. I samma begränsade lifssfär som diktaren andas och lefva vanligen andra människor, som fordra plats och luft för sina intressen. Och för den förre bör väl gälla samma villkor som för vanliga dödliga! . . . Det torde vara kinkigt nog att afgöra gränsen mellan detta tals sanning och dess eviga lögn. Att bestämma *hvar* den Nietzcheska principen bör spränga segrande igenom (för så vidt det öfverhufvud gifves begreppen: *högre* och *lägre* — och icke allt är likt ett jämnstruket fält, och för så vidt *offertanken* är en lifsprincip, i så fall lika fullt tillämplig på det intellektuellas område) eller hvar Altruismens guddom stolt kan lyfta sitt hufvud i berättigadt medvetande af att det, för hvilket han skulle offra sig, sannerligen icke är offret värdt. Det är svårt

att afgöra *hvem som* — eller *hvem som icke* — — Kanske reglerar sig denna fråga af sig själf lättare än man tror.

Hur som helst, det är om dem, öfver hvilkas hufvuden eldtungor sänkt sig ned och blifvit sittande, som jag talar.

Gift eller ogift äger hvarje författare en närmaste omgivning, af hvilken han beror. Och äfven då denna i största allmänlighet erkänner, att liksom handtverkaren behöfver sina verktyg för att verka, så behöfver diktaren sina, och att dessa verktyg icke blott bestå af penna, papper och ett eget rum, utan äfven af *ro* — ja, så förstår den ofta alls icke, hvad denna ro innefattar. Hur ofta — för att ur detaljernas brunn hämta upp ett par exempel — händer det ej att då författaren suttit i fred ett par timmar, så anser man, att han haft en rundlig tid och att afbrott kan vara riktigt tjänligt, åtminstone aldrig skada. Och så kan det inträffa, att han sitter där instängd i nästan kvaljande fruktan för att detta afbrott skall inträffa och att dessförinnan ingifvelsen icke skall hinna så pass komma i gång, att ej någon eller något *kan* störa. Detta är icke öfverdrift. Hur föga har man icke egentligen satt sig in uti hvad andligt skapande verkligen innebär! . . . Jag känner dem, som icke våga röra sig, icke promenera omkring, icke göra buller, rädsla att någon af omgifningen skall tro »författandet vara öfver» och som en bomb slå ned i arbetsrummet — kanske midt under det mest kritiska skedet . . . Eller diktaren känner ett brännande behof att störta ut i naturen, att storma fram i höstkvällens vind och mörker, att drömma i våraftonens underliga ljus. Men hur komma ned och få på sig hatt och rock — (eller kappa!), utan att någon märker det och genom likgiltigt pladder kastar in en ny tankegång i hans skälfvande inre, där ännu allt är stadigt i vardandets kaos? . . . Så erbjuder man sig att »gå med», nu när han är »ledig och fri», och antar vid det stammande svaret, att han behöfver vara ensam, en förolämpad min eller blott en, som visar stel förlägenhet öfver att blifva påmint om en indiskretion. Diktaren smyger nu sin väg, visserligen med sin dyrbara skatt räddad men stämd närmast lik en våt hund och med disharmonien växande i sin ömtåliga själ, som måhända just slöt inne en strålande syn af harmoni. För en hjärna stadd i alstring kan ett sandkorn blifva till ett berg.

I vårt lugna Sverige äro förofrigt hemförhållandena af ytterligt enerverande beskaffenhet. Vi bo packade i förskräckliga våningshus, såvida vi ej äro rika nog att välja de allra dyraste, där

massiva trossbottnar etc. torde dämpa de flesta ljud. På visst håll stoltseras med den satsen, att fattigdom är snart sagdt ett villkor för äkta diktning! Hm... namnet är ett, saken ett annat. Tramp ofvan och nedan, till höger och vänster, klink på instrument, slående i dörrar, piskande af mattor, hörbart prat från gårdar, ringande af telefon och dörrklockor m. m., allt detta synes mig åtminstone icke speciellt lämpligt för frambringandet af snilleverk. Ofta råder buller och bång in på nätterna, ty vi äro ett natt-sölande folk.

Hvad småstäderna och landet beträffar, äro våra vanliga villor mestadels inrättade så, att själfva hushållsmaskineriet, åtminstone delvis, arbetar i midten af huset, hvadan man icke i någon del af den lyhörda bostaden kan undgå att höra röster och slammer. Hvad som icke är af betydelse för en människa, som går omkring själf deltagande i allt, kan för och på den nervöse fantasiens martyr blifva olidligt och hafva oberäkneliga verkningar. Vi äro numera ett annat släkte än det, som födde den plågade Mozart. Hans nerver voro nog, trots allt, af betydligt olika slag mot våra.

Och skall då aldrig något kunna göras för dem, som sakna och behöfva denna diktarfrid? Här är icke, eller i mindre grad, fråga om de få, som nått fram till ryktets topp. *Det vunna resultatet* är en sak folk förstår, och för segraren beredes vördnadsfullt rum. Jag talar om dem, som kämpa för att vinna det resultat, som kan blifva mångas vinning och hvars uteblifvande kan vara mångas förlust...

I Förenta Staternas öster, de tysta, nervstillande hemmens och det regelbundna lefnadssättets land, där man med större skäl än i England kan säga: *my home is my castle* — har det oroliga konstnärssläktet dock icke nöjt sig. Newyorks artist- och författarförening har ur gemensam kassa inköpt en stor landsträcka uppe bland Katskillbergen och där uppbyggt, på långt afstånd från hvarandra, en mängd villor. För en viss ganska måttlig årlig afgift härskar nu hvarje medlem, när och hur lång tid under året han önskar, öfver sin villa jämte tillräckligt stor areal. Han kan hafva hushåll eller (med familj om så är) intaga sina måltider på den stora restaurationen, belägen centralt för alla boningarna. Detta pensionat erbjuder full hotellfrihet (man kan äta strömmål eller inackordera sig helt, hur man önskar), men är, därjämte ett gemensamt hem med bibliotek, biljard, samlingssalonger etc. Blott villorna och deras omkrets äro helgad mark. Liksom man vid deras inred-

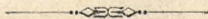
ning har haft författarens och konstnärens arbete till utgångspunkt, så är äfven lagen den, att så snart en flagga af viss färg vajar från husets tinnar, måste detta vara fredadt för vänners intrång. Fanan är ett tecken på att ställets herre (eller fru eller fröken!) vill vara i fred, hvilket måste respekteras, hur länge det än varar.

Detaljer för öfrigt minns jag ej. Blott att det hela gaf mig intryck af den största möjliga frihet, som kan paras med främjandet af syftet. Och för min del kände jag det odeladt ljufvligt att tänka mig en tillvaro, där hufvudhänsynen var taget till diktaren som arbetare. Andra, mera »kräsna» själar, skulle det kanske smaka för mycket af kollektivism, af bundenhet, af »en gros», »en masse» och dylikt. Man kan ju emot detta anmärka, att sällan fullkomlighet vinnes här i världen och att något får man lämpa sig efter »skik og brug», när man vill åtnjuta ett visst förhållandes väl-signelser. Den ene kan ju önska att bo vid Torneälf och den andre vid Öresund, men som sagdt — planens kärntanke är nog värd begrundande.

Det stora problemet torde väl vara *den där kassan*. Hur den i ofvan anförda fall bildats, vet jag icke. Hvad jag vet är, att för vanliga slaget författare i Amerika honoraren äro synnerligen blygsamma.

Men — bär då icke i minsta mån *mänskligheten* ansvar för, att icke de gnistor från den heliga elden, som falla ned ibland den och af hvilka den värmes och lysas, dö ut af brist på näring? Och springer icke värme och ljus från hvarje äkta diktare, äfven af ringare mått?

Hilma Angered-Strandberg.

Litteratur.

Bränningar. *Verklighetsbilder* berättade af *Amanda Kerfstedt*.

Det finnes människor, som kommit till världen med goda ögon, men fast tyvärr de som födts med onda ögon äro långt mångtaligare, så är det de förstnämnda, som besitta jorden. Hvar helst blicken från de ögonen hvilat, blir det en mån ljusare i lifvet. De tränga in i de små fattiga, mörka, undangömda vråar, dit ingen förut gittat titta, och strax sprides liksom en solskensglimt öfver mörkret och fattig-

domen. De kasta ett förklarande skimmer öfver det föraktade och ringa och när de fördjupa sig i den afgrund, som heter brott och synd, faller äfven här från de goda ögonen en gnista af den kärlekens eld, som försonar och upprättar.

Men man må ej tro att denna deras makt ligger i den kalla passiva godhet som ser allt i ljust, därför att de kommit till på solsidan af lifvet. Å nej, människan med de ögon jag talar om har först och främst hämtat sin ljusa syn på tingen ur den innerliga medkänsla för de lidande, pröfvade och förbisedda, som alstras af egna pröfningar och en i lidandets skola tillkämpad lifserfarenhet. Hon ser ej blott, hon förstår, hon sprider icke endast ljus, hennes inneboende värme värmer andra och hon drager därför oemotståndligt till sig alla värmebehöfvande och af världen oförstådda.

Hvarför har en författarepersonlighet som Amanda Kerfstedt blifvit den svenska allmänheten så kär? Är det inte emedan vår generation trots all pessimism och hopplöshet och lyckotomhet innerst inne bevarat en tro på det goda, en optimistisk dragning mot hvarje ljuspunkt, som lyser upp de tätt fallande skuggorna? En sådan de goda ögonens representant inom vår litteratur är Amanda Kerfstedt och däruti ligger hemligheten i hennes makt.

I den samling berättelser hon nyss utgifvit återfinner man som aldrig förr denna prägel af djup och sann människokärlek — och människokänedom — utgående från samma blida världsåskådning, som alltid karakteriserat fru Kerfstedts författarskap. De »verklig-hetsbilder» hon nu på sitt enkla, värtaliga språk skildrar, äro dock nästan alla tagna efter sorgliga motiv. Hur skulle det kunna vara annorlunda? Den som älskar mycket måste koncentrera sin kärlek på det som är mest i behof däraf, och de lyckliga och glada behöfva ingen förespråkare, de hafva nog i sig själfva.

»Bränningar» är namnet på berättelsesamlingen efter en af skisserna, där ämnet är taget från lifvet vid hafskusten. Men titeln bör nog fattas symboliskt. Det är idel människoöden, af vreda vågor kastade mot lifvets klippor och skär, som skildras. Skeppsbrott lida många, en del slungas upp som strandvrak mot klipporna och bli till spillror, men de gå ej fullständigt under, en högre makt har sin hand med i spelet och djupet behåller ej sina offer.

Hvad är det annat än räddade skeppsbrutna, hjältarna i fru Kerfstedts historier? Den från Amerika återvändande äfventyraren, som gör sitt inträde i hemorten med ett brott, som aftjänar detta genom en i allo hederlig vandel, men som till slut försonar sin skuld genom att själfmant öfverlämna sig åt rättvisan, är en sådan. Så ock den moraliskt stränge sjökaptenen, som icke kan tåla inom det samhälle, där han är allrådande, någon vid hvilken låder en sedlig fläck, men som genom sitt eget barns förseelse drabbas af skammen, en pröfning som lär honom ödmjukhet och öfverseende. Och de agerande personerna i den lilla fina berättelsen »Bara en klädning» — ja inte mer än så, men med de sociala missförhållanden hela tragik inom sin trånga ram. Låt oss icke heller

glömma »Bengta» — kanske den vackraste bilden af alla — den stora stolta karakteren och det glada, sjungande sinnet i en ringa tjänstflickas gestalt, hon som älskade så varmt, som kunde försaka och förlåta så helt, men icke dagtinga med sin rättskänsla, äfven om hon offrade sitt lufs lycka och därmed »dödade lärkan i sitt bröst, den som alltid kvittrat om förhoppningarnas vår».

Många andra på lifvets bränningar kringvräkt existenser berättar förf. om i sina verklighetsbilder, jag har här tecknat mig till minnes blott några få. Men, som sagdt, det är med sina goda ögon hon betraktar dem alla, och ehuru blicken ofta skymmes af tårar vid åsynen af all sorg och bedröfvelse den möter, kan den också le någon gång och i leendet ligger något oemotståndligt fångslande.

I litterärt afseende, en synpunkt, som kommer i andra rummet i fråga om berättelser, sprungna så från hjärtat som dessa, måste denna samling sättas mycket högt. Och dock hvilken enkel flärdfrihet utmärker ej hela skrifsättet! Stilen hör till dem, som kommer den illitterate att utropa: »Hvad det måtte vara lätt att skriva!» Men om inte alla förstå att den sanna konsten just ligger i det okonstlade, så känna sig alla medvetet eller omedvetet fångslade däraf. Denna det okonstlades charme äger i hög grad allt hvad Amanda Kerfstedt skriver, ej under att hvarje bok af henne hälsas med glädje i många hem öfver hela vårt land. Säkert kommer också detta att bli fallet med det arbete, om hvilket här yttrats några ord.

L. D.

* * *

Italien. Reseminnen af *Victor Hugo Wickström*. Med 46 helsides-illustrationer.

Åsynen af denna eleganta bok väcker hos mig en lång serie af reflexioner och funderingar, icke förorsakade af bokens beskaffenhet utan af författarens namn och de idéassociationer, som anknyta sig till detta. Jag önskar att jag förstode den mannen. Men fastän jag studerat åtskilligt och kanske det mest karakteristiska af hans för att vara af en svensk otroligt voluminösa och mångsidiga alstring och just lagt ifrån mig hans stora Italia-bok, är mitt intryck af honom så vacklande och obestämbar som intet jag någonsin erfarit af en skrivande personlighet.

Det är inte det, som stöter mig, att han skrivit så många och så digra böcker af allehanda slag, romaner, dikter, aforismer, noveller, dramer, pamfletter, reseminnen m. m., ty jag delar inte den allmänt förekommande åsikten att produktivitet hos en skriftställare är kännetecknen på humbug och inkompetens, och jag blir inte förbittrad, om en sådan än skulle göra anspråk på allmänhetens uppmärksamhet en gång hvarvt halfår. Närmare betraktad visar sig denna ömhet om våra författares enligt den naiva folktron i en viss noga tillmätt kvantitet befintliga genier vara identisk med en icke erkänd antipati mot litteratur.

Inte heller oroas jag af den omständigheten, att Victor Hugo Wickström trots alla dessa meranämnda arbeten tycks vara häpnadsväckande litet känd och omtalad. Man får inte vänta sig, att literaturbedömandets forum skall vara det enda där rättvisan icke är blind, och det är för öfrigt sannolikt, att en landsortsbos hägnade lycka köpes endast till det för en skriftställare smärtsamt dyra priset af en viss oberömdhet. Popularitetens lagrar växa närmare till hands för en kåsöryngling i ett Stockholmsblad än för den ansvarige utgifvaren af ett provinsorgan. Låt oss inte tala om Sigurd — det är inte den sortens popularitet här är fråga om.

Victor Hugo Wickström har lättare för att skriva än människor i allmänhet, hans perioder flyta fram så lätta och talade, att man får en stark förnimmelse af hvilken småsak det måste vara för honom att producera en volym på några lediga kvällstunder. Det är icke den tränade krönikörens talang att hopfoga prof ur de olika ordklasserna, så att de bilda begripliga meningar, hvilka uttrycka meningar, som alla begripa, utan det är ett suveränt disponerande öfver språkets förråder utan rädsla en paradoxal och förvånande placering af epiteterna. Och likväl — det är en jämer att denne man, som framför andra synes kallad, aldrig tyckes blifva kompetent att räknas bland de utvalda. Jag vill inte säga att han saknar stil — denna individualitetens oantastliga och oförgängliga signatur, utan hvilken ingen göre sig besvär — men han saknar stilkänsla.

Han är alltid starkt och medvetet subjektiv, men han besitter utom en dristigt sökande och kritisk, svärmiskt skönhetsnjutande och universellt odlad själ ett hvardagsrufsigt, småskvallrande och vårdslöst reporter-jag, som ofta vill ha sitt billiga ord med i laget och stundom åtar sig att med trådslitna notisvändningar afsluta de schwungfyllda satser, som det andra jaget börjat rytmiskt recitera.

Dessa stilkontraster symbolisera en mängd andra motsatser, som irriterande sticka fram ur hans skrifter. Hans brinnande samhällsreformatoriska idealism blir stundom vulgär och drastiskt demagogisk; hans vördnad för allt öfverjordiskt heligt blir en obillig hätskhet mot det heligas bristfälliga framträdande på jorden; han är kätterskt frigjord från inlärda vidskepelser, men han svärmar för den abstrakt docksköna och dockintressanta kvinnotypen, som reportersjälen i sentimentala stunder får beskrifva; han vill gå sina egna från andra människors skilda vägar — och han ger ut en reseskildring från Italien.

Erkännas måste dock, att dessa reseminnen äro åtskilligt lättlästare och läsvärdare än de flesta andras. Jag tänker härvid inte så mycket på förf:s privata synpunkter, som naturligtvis alltid sträfvat efter att bilda ett minoritetsparti, utan på hans sällsynta förmåga att beskrifva ett landskap och en byggnad så att läsaren fullt kan uppfatta dem och konstruera upp dem för sina ögon. På nästan hvarje sida reser han upp en katedral eller en hel stad, och alltid är det, som om man trädde in i denna katedral eller vandrade genom denna stad.

Illustrationerna äro mönstergillt valda och reproducerade, och hela arbetet, som visserligen är utgifvet af Alb. Bonnier men tryckt på förf:s eget tryckeri, företer i alla detaljer, både typval och korrekturläsning och kapitelöfverstyckena med deras stiliserade flora, det för bokålskaren så glädjande utseende, som man är van att finna hos de böcker, som utgå från Jämtlandspostens officin.

K. J.

Föreningsmeddelanden.

Stipendiefonderna. Under oktober månad har sekreteraren i stipendiekomitén inför inbjudna kretsar i Småland och Blekinge hållit föredrag öfver Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet och syfte. Nya lokalkomitéer för länsinsatsernas ökande i *Allmänna stipendiefonden* hafva bildats under ordförandeskap af friherrinnan Sophie Palmstierna i Jönköping och grefvinnan Elisabeth Wachtmeister i Karlskrona.

Leijonhufvud-Adlerspärreska släktstipendiet har för första gången utdelats under innevarande år till fröken Märta Axelsdotter Leijonhufvud för idkande af språkstudier i England.

Ecelina Fahnehjems stipendiefond, stiftad af framlidna föreståndarinnan för Wallinska skolan, har i dagarna öfverlemnats till Förbundets stipendieinstitution att förvaltas.

Den testamentariska gåfvan af 3,000 kr. har genom vänner och elever till den aflidna ökats så fonden uppgår till 4,051: 63. Stipendier utgå hvarvt annat eller hvarvt tredje år som resestipendier för lärarinnor i språk och geografi vid Sveriges högre flickskolor, med företrädesrätt för lärarinnor vid Wallinska skolan i Stockholm eller för dem som vid nämnda skola aflagt mogenhetsexamen.

*

F. V. O:s årsmöte kommer att äga rum i K. F. U. M:s stora sal vid Birger-Jarlsgatan tisdagen den 28 dennes. Herr G. H. v. Koch har lofvat att vid detta tillfälle hålla ett föredrag om arbetarebostäder och med scioptikonbilder visa hurudana bostäderna ofta äro och huru de kunna och böra vara.

*

F. V. O. Centralbyrå är nu åter i full verksamhet för vintern. Under sommaren har den varit öppen två dagar i veckan endast för upplysningars meddelande och under september äfvenledes blott två dagar i veckan, men då äfven för hjälpsökande. Från den 1 okt. är byrån åter tillgänglig alla hvardagar utom lördagar.

Vid höstflyttningen visade sig, utom bristen på bostäder, äfven en annan stor svårighet för de fattiga, i det att många hyresvärdar uppställde

den bestämda fordran att hyran skulle erläggas i förskott för hela kvartalet, såsom det sker bland de välbergade. Det är lätt att förstå, att detta alltid skall vara särdeles svårt för en arbetarefamilj med små inkomster och många munnar att mätta, ty där finnas alltid många otillfredsställda behof och då vill det mycken kraft och själfbehärskning till för att under 3 månader samla pengar på hög och ej använda dem till sådant som synes oundgängligen behöfligt. Första gången det skall tillämpas, är det för mången rent af en omöjlighet annat än genom pantsättning, lån eller andra åtgärder, från hvilkas tråkiga följder familjen ej på länge kan frigöra sig.

Det kan ju vara förklarligt nog, att en hyresvärd, som skall i sitt hus upplåta en lägenhet åt en för honom främmande familj, föredrager den hyresgäst som kan erlagga hela kvartalet på en gång och att det därför blir nödvändigt för en hvar att göra det för att erhålla ny bostad, då efterfrågan på bostäder är större än tillgången. Men då en familj i årtal bott i samma hus och ordentligt erlagt sin hyra månadsvis, förefaller det orimligt och oförklarligt att från en sådan värds sida fordran på kvartalsbetalning plötsligt skall framkomma. Så har dock skett inom flera egendomar.

Lyckligt för alla parter vore om en aldeles motsatt åtgärd vidtoges. I England uppbäras hyrorerna alltid pr vecka och det synes som så skulle kunna ske äfven här. Fördelen af detta från arbetarnas sida är klar, men äfven från hyresvärdarnas skulle det otvifvelaktigt snart visa sig förmånligt, fastän uppbörden skulle vålla något mer besvär. Mycket krångel och bråk, som nu uppstår, skulle därigenom undvikas. Ofta nog har en fattig familj genom att erlagga ett kvartals hyra i förskott så rubbat sin ekonomi, att när nästa kvartal kommer de ej äro i stånd att betala någonting alls, och innan laga åtgärder hinna blifva vidtagna har kanske hela kvartalet gått till ända och en långt större skuld uppstått än som någonsin hade varit möjlig med veckobetalningssystemet.

Antalet hjälpsökande på byrån är för närvarande jämförelsevis litet ty ännu är det godt om arbete af alla slag.

Från skilda håll.

De kvinliga telegrafisternas petition om dyrtidstillägg. På grund af de inom alla områden stegrade lefnadsomkostnaderna ha de kvinliga telegrafisterna i landsorten aflåtit en petition till konungen om dyrtidstillägg, hvilken petition öfverlämnats till konungen personligen af en deputation telegrafister, anförda af fröken Bildt från Göteborg. Till belysande af, huru af behofvet påkallad deras anhållan är, framlägga petitionärerna några statistiska uppgifter från Göteborg rörande prisstegringen

af lifsförnödenheter under de senaste 5 åren, hvarjämte påvisas hur på alla praktiska områden arbetslönerna under de senaste fem åren i hög grad stigit. Vidare anföres exempel på hur inom folkskollärarkåren, den med telegrafisterna i socialt afseende jämställda, så väl löne- som pensionsförhållanden ställa sig så mycket förmånligare. På grund af de anförda förhållandena anhålla telegrafisterna att deras aflöning under denna dyra tid måtte höjas för ordinarie telegrafister:

i 1:a lönegraden från	900 kr. till	1,200 kr.
» 2:a » »	1,000 » »	1,450 »
» 3:e » »	1,100 » »	1,700 »
» 4:e » »	1,200 » »	1,700 »

samt för extra ordinarie telegrafister:

i 1:a lönegraden från	720 kr. till	1,000 kr.
» 2:a » »	800 » »	1,000 »

•

Redogörelsen för Internationella kvinnokongressen håller på att förberedas till tryckning och redigeras af lady Aberdeen. I en skrifvelse, som denna nyligen aflåtit från Haddo House, tillkännagifves att den öfverväldigande massan af material nödvändiggör ökandet af arbetets omfång utöfver det ursprungligen afsedda. De vid kongressen hållna föredragen skulle ensamma upptaga tre gånger det utrymme, som kan anskaffas för den summa, som lagts åsido för tryckningen.

Under dessa förhållanden har man ansett det rådligt att utvidga företaget i förhoppning att den öfverskjutande utgiften skall betäckas medelst vinsten af den åtgång man väntar sig att arbetet skall få bland medlemmarna af de nationalföreningar och enskilda föreningar, som deltog i kongressen eller på något sätt intresserade sig för dennas förhandlingar.

Arbetet kommer att utgå i sju band, af hvilka det första redogör för *International Council's* förhandlingar och de öfriga bära rubrikerna: *Women in Education*, *Women in Professions* (III och IV), *Women in Politics*, *Women in Industrial Life* och *Women in Social Life*.

Hvarje band kostar häftadt 2 sh. 6 pence (hela arbetet 15 sh.) och inbundet i klot 3 sh. 6 pence (hela arbetet 21 sh.)

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

- Albert Bonnier:** *Hamsun, Knut*, Viktoria. — *Wahlenberg, Anna*, Två hustrur. — *Wickström, Victor Hugo*, Italien.
- D. F. Bonniers Boktryckeriaktiebolag:** *Lundborg, Lotten*, Räknebok för förberedande skolor och småskolor.
- Gustaf Chelius:** *Ekberg, Anna*, Hvad skola vi äta?
- Fosterlandsstiftelsens förlag:** *Wadström, B.*, Ur minnet och dagboken. Del. II, h. 2. — *Edersheim, Alfred*, Den Heliga historien. Del. 6. — Predikningar öfver kyrkoårets nya högmässotexter. Första årg., h. 6, 7, 8; andra årg. h. 1. — *Krummacher, Fr. Wilh., D.r.*, Kristus lever. — *Kaiser, L.*, Jag och mitt hus vilja tjäna Herren; Sex betraktelser för det kristliga året. — *Weitbrecht, J.*, Minnesord till de unga under konfirmationstiden. — G. E. Beskows sista predikan; Tal vid hans jordfästning af F. Hammarsten. — *Runa*, Hvardagslif. — *Thulin, J.*, Husbesök i självårdens tjänst. — *Skog, Carl*, Hafva vi i vårt protestantiska land någon särskild anledning att vara på vår vakt mot katolicismen och dess förvillande läror? — *Rosenius, C. O.*, Berättelser ur lifvet.
- Hugo Geber:** *Quiding, Annie*, Hvidehus. — *Kerfstedt, Amanda*, Bränningar.
- C. & E. Gernandt:** *Rafael*, I dödvattnet. — *Fouvin, Maria*, En kärlekslös och andra noveller.
- Z. Hæggströms förlagsexpedition:** v. *Engeström, Nina*, Praktisk väfbok. — *Hazelius, Artur*, Ur vår odlings häfder, h. 6, 7.
- Lars Hökerberg:** *Orzeszko, Eliza*, Hans hustru.
- Adolf Johnson:** *Eitner, Martha*, Den blonda friherrinnan.
- Nordin & Josephson:** *Meinberg, Hermann*, Stenografiens historia.
- P. Palmqvists Aktiebolag:** *Sheldon, Charles M.*, Tvillingparet; Den stora strejken; Var det en dröm? — *Maclaren, Ian*, I den gamla goda tiden.
- Samson & Wallin:** *Fahlcrantz, J. E.*, En för vårt folk förlorad kraft.
- Schleicher Frères:** *Darsuzy, Géza*, Les Pyrénées Françaises. — *Berthaut, L.*, La mer, les marins et les sauveteurs. — *Michaud d'Humiac*, Les grandes légendes de l'humanité. — *Delmer, Louis*, Les chemins de fer.
- Fr. Skoglund:** *Drummoud, Henry*, Ett fullkomligt lif.
- Aktiebolaget Svanbäcks förlag:** *Nyström, Anton*, Brott och försoning, I; Foten och den riktiga formen på skodon.
- Wahlström & Widstrand:** *Warder, Carl*, Slättens barn. — *Forsslund, Karl-Erik*, Historier. — *Erdmann, Nils*, Carl Mikael Bellman, h. 1. — *Leclercq, Julien*, Människans fysionomi, h. 1.

— C. E. Lagerström —

FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18

18 Götgatan 18

29 Drottninggatan 29

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jämförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med utslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år15:— för kvartal 4:25

» halft år 8:— » månad 1:50

Landsortsupplagan:

för år10:— för kvartal 3:—

» halft år 6:— » månad 1:—

Pianoundervisning

— meddelas af —

Adèle Cederschiöld,

Engelbrektsgatan 5, $\frac{1}{2}$ tr.

L'une des revues les mieux faites en langue française, *L'Humanité Nouvelle*, publie sous la rubrique »LIVRES ET REVUES», des comptes rendus de tous les livres scientifiques et littéraires en toutes les langues. Les auteurs et les éditeurs de ces ouvrages en notre pays ont donc intérêt à envoyer tout ce qu'ils publient à *L'Humanité Nouvelle*, 15, rue des Saint-Pères, Paris, Cette Revue envoie le numéro justificatif.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn,

OBS.! Prisbelönda af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

✎ Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material. ✎

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Anmälan.

Dagny utkommer **1899** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum** för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt prover af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: Vademecum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekulturernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademecum dödade i regel Tyfusbacillen på 1 min., Difteribacillen på 1 min.
Dentolin » » » » » 1—2 » » » 2—3 »

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademecum dödade i regel Kolerabakterien på 1 min., Difteribacillen på 2 min.
Dentolin » » » » » 1 » » » 3—4 »
Gahnelit » » » » » 1 » » » 4 »
Stomatol » » » » » 1—2 » » » 4 »
Azymol » » » » » ej på ½ tim., » » ej på 1 tim.
Aseptol » » » » » ej på 24 tim., » » ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För *hjälpsoökande* kl. ½ 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.